

Op pad met privédetective Santema

SPEUREN MET **SPY** PHONES

Je hebt Sherlock Holmes, Hercule Poirot... en **Bert Santema**. Voor wie nog nooit van die laatste heeft gehoord: Santema behoort met zijn detectivebureau DBS tot de crème de la crème van de particulier rechercheurs van de Lage Landen. Panorama leeft een dag mee met een privédetective. TEKST LISETTE BOSKAMP FOTOGRAAF GOFFE STRUIKSMA

Rotterdam, maandag 4 januari, 05.30 uur. Heel Nederland is nog in een diepe slaap gedompeld, maar Bert Santema is kwiek en klaarwakker. Vakkundig manoeuvreert hij zijn BMW in een parkeervak tussen de andere voertuigen. Bert zet de motor uit maar lijkt niet van plan om uit te stappen. Hij leunt achterover en kijkt me

met een vriendelijk gezicht aan. "We gaan observeren." Hij wijst vooruit. We kijken uit op een veldje met daarachter, op ongeveer vierhonderd meter afstand, een straat met rijtjeshuizen. "Zie je die woning recht voor ons? Daar woont het subject. Ik denk dat hij thuis is want zijn auto staat voor de deur. Nu moeten we wachten tot hij het huis uit gaat." Op wie zitten we eigenlijk te posten? Sante-

ma: "Ik mag daar niet veel over zeggen, mijn opdrachtgever is me heilig. Maar het gaat om een man die in het verleden een levensdelict heeft gepleegd." Oké, we staan hier dus voor de deur bij een moordenaar. Die, zo neem ik logischerwijs maar even aan, zijn straf heeft uitgezeten. Santema: "Ik moet de dagindeling van het subject in kaart brengen. Zijn dagelijkse routine. Woont hij nog op het-

zelfde adres? Is hij nog bij dezelfde vrouw? Werkt hij en waar dan? Ik heb drie dagen de tijd gekregen. En dat betekent: observeren, volgen, fotograferen en filmen."

ZACHTE, WITTE BOLLETJES

Op de achterbank van Berts auto liggen flesjes water, cola, zachte, witte bolletjes, ham,

kaas, tomaten en druiven. Het ziet er naar uit dat we de lunch in de auto gaan doorbrengen. Santema wrijft over zijn buik. "Als je lang moet posten krijg je snel de neiging om enorm te gaan schransen. Ik kan me dat niet veroorloven. Daarom neem ik vrijwel altijd alleen gezonde dingen mee." Dan gaat zijn raampje naar beneden en steekt hij een sigaret op. Niet zijn eerste van deze morgen

en zeker ook niet zijn laatste: "Zodra ik in mijn auto stap en ik sta statisch, kan ik makkelijk een pakje wegtikken." Ex-politierechercheur Bert Santema blijkt een gezellige vent met een hoge aaibaarheidsfactor. Hij is het type dat direct naast zijn bed staat zodra de wekker gaat, nooit chagrijnig is en altijd alles positief benadert. Aan alles merk ik dat ik bij een professional

SPEUREN MET **SPY**PHONES

in de auto zit die zijn werk serieus neemt. Ik vraag hem wat voor voorbereidingen hij heeft getroffen voor een dag als deze. Santema: "Het begint bij op tijd komen. Ik ben om 04.15 uur uit Rijssen weggereden. Niets is zo erg als vroeg je bed uit gaan en toch een paar minuten te laat komen."

PUIKE VOORBEREIDING

Hij trekt zijn trui omhoog. "Kijk: ik heb een witte trui aan, maar hieronder zit nog een zwart exemplaar. Daar is over nagedacht. Wie weet moet je het subject achtervolgen tot binnen in een restaurant. Als hij gaat dineren, wil je misschien toch weten met wie hij daar zit. Je moet voorkomen dat hij je later die dag weer ziet en dan denkt: hé, daar heb je die kerel weer in die witte trui. Ook je telefoon en videocamera moeten opgeladen zijn, met extra oplaadmogelijkheden in de auto, je auto zelf moet in orde zijn: volle tank en geen technische mankementen. En natuurlijk altijd denken aan je autopapieren en legitimatie. En van tevoren kijk je op Google Maps hoe de buurt eruitziet. Je

moet op de hoogte zijn van de woonomgeving van het subject, zodat je weet welke richtingen hij op kan rijden als hij in zijn auto stapt."

Santema: "Verder moet je bij dit soort klussen zorgen voor een zo rustig mogelijk straatbeeld. Dus niet constant je auto verplaatsen want dan loop je in de kijker. Vandaag zal het zo'n vaart niet lopen omdat er een vrouw naast me zit, maar normaal gesproken zijn er altijd mensen die zich afvragen: 'wat doet die kerel daar toch?' Daarom moet je altijd een politiecontrole incalculeren. Om die reden is het belangrijk dat je je auto ver genoeg uit het zicht van het subject parkeert, nooit binnen een straal van 300 meter. Zodat hij, zelfs al zou hij je zien, nooit de link kan leggen tussen zichzelf en mij."

Santema verontschuldigt zich opeens: "Ik kijk iemand altijd recht in de ogen als ik praat. Maar wij staan nu op zicht, dus ik moet mijn blik onafgebroken op de woning houden." Op zicht? "We doen deze klus niet alleen, hoor. Verderop, op de tweede zicht-

positie, staat collega Marcel in een bus en dan hebben we ook nog Jan, op de buitenring. We zijn zo opgesteld dat, als het subject wegrijdt, er altijd iemand van ons hem kan oppakken. Degene die 'op zicht' staat is degene die uitkijkt op het subject. Nu is het subject statisch maar zodra er beweging komt geeft degene die op zicht staat de anderen een belletje. Dan gaat de telefoon op conferentiestand en gaan we achtervolgen." Hoe dat dan gaat? "Ik hoop eigenlijk dat je dat straks gaat meemaken." Dan gaat het raam weer open. Tijd voor een paffertje. Santema lacht. "Daar moet je ook mee uitkijken. Het subject ligt nu nog te slapen maar in principe is het zo dat als jij zicht hebt op het subject, het subject ook zicht heeft op jou. Dan is het op z'n minst vreemd als er voortdurend rook uit een raampje komt."

UIT DE BROEK

Het is 08.15 uur en in de woning van subject is nog geen beweging zichtbaar. Ik heb het een tijdje op weten te houden maar krijg nu echt last van mijn blaas. Dat herinnert mij

aan iets waarvan ik me meerdere malen heb afgevraagd hoe dat zit en waarover Bert wellicht eindelijk opheldering kan geven. Het onderwerp komt in politiefilms nooit aan de orde, maar in de realiteit moet het anders zijn. Ik vraag het maar recht op de man af: wat doe je als je tijdens het posten moet plassen, of erger: poepen? Bert lacht. "Inderdaad, nu ik er over nadenk: James Bond en De Cock hoeven nooit naar de wc. En dat terwijl die De Cock nota bene altijd naar dat cafeetje gaat, daar bij de hoeren. Als ik hem was zou ik daar dan even gaan, hahaha. Maar om antwoord te geven op je vraag, goede vraag trouwens: eigenlijk is het niet zo'n probleem. Ik bel gewoon naar mijn collega's om te zeggen dat ik er even tussenuit moet. Dan gaat iemand anders op zicht staan en rijd ik naar een restaurantje of tankstation. En mocht het gebeuren dat het subject juist op dat moment gaat rijden dan pik ik ze later wel weer op. Maar eh... nu we het hierover hebben, laten we maar even rijden want door dat gepraat erover moet ik opeens. En niet staand." Bert belt een collega. "Jan, we moeten even uit de broek. Ga jij op zicht?" Ik hoop maar dat 'uit de broek' het vaste detectievejargon is voor naar de wc gaan en dat Jan de boodschap niet verkeerd interpreteert.

09.45 uur. Marcel belt. Laat hem in vredesnaam nieuws hebben waardoor er nu, na dik vier uur wachten, eindelijk eens iets gaat gebeuren. Marcells boodschap stemt hoopvol: de gordijnen bij de schuifpui zijn opengedaan; er is dus in ieder geval iemand thuis. Maar tot het subject daadwerkelijk naar buiten komt zullen we moeten zitten en wacht-

Mag ik van u een lift, meneer?

ten. Een detective moet kennelijk over een flinke dosis geduld beschikken, al wordt wachten natuurlijk wel een stuk aangenamer als je, zoals Santema, tussen de 90 en de 120 euro per uur verdient.

11.25 uur. "Kijk, daar gebeurt wat." Een donkerharige vrouw komt de woning uit lopen en

krabt het ijs van de autoramen af. Bert belt Jan en er volgt kort overleg. Ze besluiten achter haar aan te gaan en Marcel achter te laten om een oogje op de woning te houden. Eindelijk actie! Als de vrouw wegrijdt, start Bert rustig zijn auto. Jan hangt nog steeds aan de lijn. Bert: "Wij rijden parallel, Jan." Jan, die vlak achter de vrouw rijdt: "Ik verwacht... hé, ze gaat parkeren, Bert. Ze parkeert in bij een soort drogisterij. Moet er van haar ook een plaatje worden geschoten?" Na ongeveer vijf minuten komt de vrouw de winkel uit en stapt weer in haar auto. Jan gaat er als eerste achteraan en vertelt Bert gedetailleerd wat er gebeurt. Wat opvalt, is dat ze in deze conferentiegesprekken elkaar voortdurend bij hun naam noemen, hoe kort de zinnen ook zijn: "Ze peilt op rechts, Bert. Ze gaat terug naar huis, Bert." Het zal ongetwijfeld een reden hebben, maar omdat we hebben afgesproken dat ik tijdens rijden mijn mond houd laat ik het maar in het mid-

DETECTIVETAAL

Detectives en politiemensen praten vaak in 'proces-verbaaltaal'.

Enkele voorbeelden:

- Inbellen (dan word je gebeld)
- Uitbellen (dan bel je zelf)
- Statisch (zonder beweging)
- Dynamisch (met beweging)
- Peilen (richting aangeven)
- Op de voetjes (te voet)
- De lampjes (de verkeerslichten)

- Op links en op rechts (gewoon: links en rechts)
- Kaal rijden (achter het subject aanrijden zonder iemand ertussen)
- In de dekking (achter het subject aanrijden met één of meerdere wagens ertussen)
- Spiegelen (in je autospiegels kijken)
- Object (een gebouw)
- Subject (een persoon)
- Uit de broek (naar de wc)

Bert Santema heeft zijn eigen Google 'Traps'...

SPEUREN MET SPY PHONES

den. Eenmaal terug bij de woning van het subject nemen weer positie in. Om 'het straatbeeld rustig te houden' parkeert Jan op Berts plek en Bert op de zijne.

14.00 uur. We zitten nou al 8,5 uur in de auto en hebben, los van een niet al te opwindend uitstapje naar de drogist, niks meegeemaakt. Zelfs nog geen glimp van het subject opgevangen. Het posten is dodelijk saai, vergeleken hiermee is zelfs de werkvloer van een boekhouder dynamisch te noemen. Niet bepaald wat ik verwachtte bij het werk van een detective. Ik vraag me af hoelang het duurt voordat iemand doorligplekken krijgt en of die ook kunnen ontstaan door lang stilzitten. Het liefst zou ik even mijn ogen dichtdoen, maar dat is natuurlijk niet goed voor de moraal. Bovendien: als Bert dit dagen achter elkaar kan volhouden, moet het mij toch ook één dagje kunnen lukken. Of doet Bert af en toe ook weleens een tukje? "Er zijn collega's die dat doen en in principe kan dat ook, want als je niet op zicht staat, krijg je toch een belletje als er wat is. Maar persoonlijk doe ik het nooit. Je moet direct scherp zijn als er beweging komt en volgens mij ben je dat niet als je net wakker wordt."

VERMOEDENS VAN VREEMDGAAN

Door het wachten kan Santema wel voluit vertellen over zijn werk. Wie huren hem zoal in? "Bedrijven bijvoorbeeld, bij vermoedens van ziekteverfraude. Ik heb weleens meegeemaakt dat een man zich op zijn werk ziek had gemeld, hij kon helemaal niets had hij

zijn werkgever verteld. Nou, dan ga je camera's plaatsen, maar ook het dynamische gedeelte neem je dan voor je rekening. En dan zie je zo'n man naar de Gamma gaan, met zware balken sjouwen, dat soort dingen. Deze kerel heeft eigenhandig een complete keuken en badkamer geplaatst. En alles door ons gefilmd, hè, alles op beeld. Als je dan de werkgever de plaatjes laat zien, ja dan valt zo'n man echt van zijn stoel." Ook bij vermoedens van vreemdgaan wordt Santema ingeschakeld. "Het zijn zowel mannen als vrouwen die me inhuren. En ze gaan evenveel vreemd. Hoe ik zo'n onderzoek aanpak? Je moet dan denken aan het plaatsen van verborgen camera's – met beeld en geluid –, het plaatsen van peilbakens en een stukje observatie. Ik heb minstens vijftig van dit soort zaken onderzocht en in alle gevallen was het bingo. Weet je wat het is? Eigenlijk weten die mensen al dat hun partner vreemdgaat, ze willen alleen nog de bevestiging."

15.00 uur. Niks. Het gesprek gaat inmiddels over het gebruik van technologische snufjes. Waar maakt een hedendaagse detective gebruik van? "Een mooi apparaatje is de spyphone. Een moderne Nokia of Ericsson, die zo geprogrammeerd is dat je live kan meeluisteren als het subject gebeld wordt. En bij elk sms'je dat hij verstuurt of ontvangt krijg je een duplicaatje. Er zit een ingebouwde gps-module in, zodat je weet waar het subject zich bevindt en je kunt inbellen naar dat toestel, zonder dat het subject hoort dat de telefoon overgaat. Je hebt dan de moge-

lijkheid om live gesprekken mee te luisteren. Een zender op afstand."

Nog meer James Bond-achtige gadgets? Bert: "We werken ook met peilbakens. Op het moment dat iemand zijn auto start, krijg je een sms'je. Dan log je in met je laptop en kan je de auto live volgen. Ook dit is handig bij relationele onderzoekjes. Voor de rest is het vaak een kwestie van de bus statisch wegzetten met een harddiskrecorder erin. Dat is een opnamerecorder met software die de beelden realtime wegzet. Vanuit huis kun je dan inloggen op het systeem en live beelden bekijken. Dat is bijvoorbeeld erg handig bij onderzoeken naar ziekteverfraude of verzekeringsfraude. Zo kan je bijvoorbeeld vastleggen dat iemand die bij een verzekeringsmaatschappij een whiplash claimt, ondertussen de tuin aan het schoffelen is."

SUBJECT GESIGNALEERD

15.45 uur. Na dik tien uur in de auto te hebben gezeten, wordt ons wachten eindelijk beloond. Subject komt naar buiten, samen met de vrouw die we eerder op de dag hebben gezien. Bert staat direct op scherp en belt Jan. "Subject is gesignaleerd en gaat zo rijden. Ga jij er achteraan, Jan? Wij volgen." Bert start zijn auto en begint te rijden. "Oeps," lacht hij, "het is glad." Daar gaan we dan, de achtervolging van een moordenaar is ingezet. Tijdens het autorijden communiceren Bert, Jan en Marcel onafgebroken met elkaar. Jan merkt op dat hij al een tijdje 'kaal' rijdt, wat

betekent dat hij pal achter het subject rijdt, zonder een ander voertuig ertussen. Onwenselijk. "Heeft hij aandacht, Jan?" vraagt Bert daarom. De slechte weersomstandigheden zijn echter in ons voordeel, door de regen kan ons doelwit nauwelijks wat door de achterrauit zien. Ik moet zeggen: zo saai als het posten was, zo spannend is dit! En het gaat er professioneel aan toe. Jan bijvoorbeeld, die nu al een tijdje 'kaal' rijdt, vindt het welletjes geweest en rijdt rechtdoor waar het subject linksaf slaat. Via een omweg zal hij straks weer aanhaken en achter in de rij aansluiten. En zo wordt het subject, zonder er zelf ook maar enige notie van te hebben gevolgd... en gefilmd.

16.25 uur. We hebben ons strategisch opgesteld op het parkeerterrein van een supermarkt, waar het subject enige tijd geleden naar binnen is gegaan. Sinds we hier staan is het al een aantal malen voorgekomen dat argeloze supermarktbezoekers voor onze neus parkeerden, zodat we noodgedwongen een andere plek moesten opzoeken; niet bevorderlijk voor het rustige straatbeeld. De weersomstandigheden zijn inmiddels nog meer verslechterd. Het regent en sneeuwt afwisselend en dat maakt het filmen door de ruiten lastig. Maar even raampje open en dicht lost al veel op.

16.50 uur. Het subject komt met volgeladen

winkelkarretje naar buiten. Het is voor de eerste keer dat ik de man goed kan waarnemen. Gek genoeg ziet hij er helemaal niet uit als een moordenaar. Gewoon een normale kerel, type dertien in een dozijn. Toch heeft deze man in het verleden een afschuwelijk misdrijf gepleegd. Terwijl Bert met zijn videocamera in de weer is, vraag ik me af of we misschien niet toch iets te dichtbij staan. Hoe zal het subject reageren als hij merkt dat hij gefilmd wordt? Het feit dat hij al eerder een moord heeft gepleegd, misschien wel eentje in blinde woede, sterkt me niet in de overtuiging dat hij ons uitsluitend vernanend zal toespreken. We komen er gelukkig niet achter want zonder enige argwaan ruimt het subject zijn boodschappen in, stapt in zijn wagen en rijdt weg.

'LIEVER KWIJT DAN STUK'

De achtervolging is weer ingezet, maar de omstandigheden hebben zich nu tegen ons gekeerd: het schemert flink, de weg is veranderd in een ijsbaan en door de sneeuwval kan je maximaal 20 meter vooruit kijken. Er komt een gigantische vrachtwagen tussen Bert en het subject in rijden. De afstand neemt steeds verder toe en het duurt niet lang voor er vier, vijf auto's tussen Bert en het subject in rijden. We naderen een rotonde... en verliezen ons doelwit definitief uit

het oog. "Een kwijtsituatie," constateert Bert droog, "maar geen punt hoor, die rijdt gewoon naar huis." Bert overlegt met zijn collega's en er wordt afgesproken om allemaal via een andere route naar de woning van het subject te rijden.

Onderweg vertelt Bert: "Dat kan best een keer voorkomen hoor, zo'n kwijtgeval. Dat komt doordat wij ons aan een gouden regel houden: liever kwijt dan stuk. Soms heb je reden om een risico te nemen, maar vandaag hebben we die niet. We hebben nog twee dagen en krijgen nog volop kansen."

18.20 uur. Bert heeft het goed ingeschat. Juist op het moment dat wij bij zijn huis arriveren, komt het subject ons tegemoet rijden. We zien hem parkeren, boodschappen uitladen en naar binnen gaan. Alles is weer bij het oude; het subject is weer statisch. Santema en zijn collega's houden het voor gezien, vandaag. Morgen en overmorgen vanaf 05.30 uur staan ze hier en komt, vanwege de slechte weersomstandigheden, Berts broer André het team versterken. Niets ten nadele van Bert, want je kunt slechter gezelschap hebben, maar ik ben blij dat ik er de komende dagen niet meer bij ben. Het achtervolgen was spannend maar weegt niet op tegen dat oerwervende wachten. Eén dag uit het leven van een privédetective was meer dan genoeg. ■

Santema weet precies waar zijn subject uithangt.